

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

پیام های آسمان

تعلیم و تربیت اسلامی
پایه هفتم

دوره اول متوسط

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب : پیام‌های آسمان پایه هفتم دوره اول متوسطه - ۱۰۵

شورای برنامه‌ریزی و تألیف : پرویز آزادی، فریال آمار، لیلا اخوان، محمد مهدی اعتصامی، غفت افشاری، یونس باقری، سید صادق پیش‌سنمازی، سید محمد حسین تقوی، سید محمد دلبری، کبری دهقانی، ابودر رضا سلطانی، محمد رضا سنگری، یاسین شکرانی، سید سجاد طباطبائی‌زاد، مصطفی فیض و محمود متوسل آرائی

مؤلف : علی کاظمی با همکاری کارشناسان گروه تعلیم و تربیت دینی دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

ویراستار : حسن ستایش

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی-ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبسایت : www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ : سید احمد حسینی

مدیر هنری : مجید ذاکری یونسی

طراح گرافیک، طراح جلد، صفحه آرا : محمد عباسی

تصویرگران : یاسمن ثروتیان، نسیم بهاری، صادق صندوقی، ایمان و بزمان جعفرتاش، علی محمدی، مهدی تقوی، سعید صفارزاد، حسین عاصیوند و امیر نساجی

حروفچین : فاطمه باقری مهر

مصصحح : سیف‌الله بیک محمد دلوند، فاطمه گیتی جبین

امور آماده‌سازی خیر : فاطمه پزشکی، فریاسیر

امور فنی رایانه‌ای : حمید ثابت کلاچاهی، ایمان حبیب‌پور

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروبخش)

تلفن : ۴۴۹۸۵۱۶۱-۵، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۱۳۹-۳۷۵۱۵

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ دوم ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۲۱۱-۰ ISBN 978-964-05-2211-0

یکی از نزدیکان امام:

امام خمینی رحمه الله علیه به نماز اول وقت خیلی اهمیت می داد. روایتی از امام صادق علیه السلام نقل می کرد که «اگر کسی نمازش را سبک بشمارد، از شفاعتشان محروم می شود.» من یک بار به ایشان عرض کردم: «سبک شمردن نماز شاید به این معنی باشد که شخص، نمازش را یک وقت بخواند و یک وقت نخواند.» گفت: نه، اینکه خلاف شرع است. منظور امام صادق علیه السلام این بوده است که وقتی ظهر می شود و فرد در اول وقت نماز نمی خواند، در واقع به چیز دیگری رجحان داده است.

فهرست

فصل اوّل: خداشناسی

۳	بینای مهربان	درس اوّل
۱۱	استعانت از خداوند	درس دوم

فصل دوم: معاد

۲۱	تلخ یا شیرین	درس سوم
۲۹	عبور آسان	درس چهارم

فصل سوم: راهنماشناسی

۳۹	پیامبر رحمت	درس پنجم
۴۷	اُسوة فداکاری و عدالت	درس ششم
۵۷	برترین بانو	درس هفتم

فصل چهارم: راه و توشه

۶۷	افتخار بندگی	درس هشتم
۷۵	به سوی پاکی	درس نهم
۸۱	ستون دین	درس دهم
۸۹	نماز جماعت	درس یازدهم

فصل پنجم: اخلاق

۹۹	نشان عزّت	درس دوازدهم
۱۰۷	بر بال فرشتگان	درس سیزدهم
۱۱۵	کمال هم‌نشین	درس چهاردهم
۱۲۳	مزدوران شیطان	درس پانزدهم
۱۳۰		فهرست منابع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دبیران محترم دینی؛ سلام

به شما تبریک می‌گوییم که توفیق هدایت نسل‌های آینده را - که همان رسالت انبیاست - به عهده دارید. بی‌شک انجام مخلصانه این مسئولیت، رسالتی است که هیچ‌کس در دنیا قابلیت سنجش آن را ندارد و پاداش آن در عالم طبیعت قابل پرداخت نیست.

هیچ جایگاهی در جامعه به جایگاه معلم نمی‌رسد؛ چرا که در دنیا هیچ موجودی به شأن انسان نمی‌رسد و انسان امانت در دست معلم است. نقش معلم خارج کردن انسان‌ها از ظلمت گمراهی به نور هدایت و صراط مستقیم است. معلم کسی است که اولین نقش‌های نیک یا بد را می‌تواند بر لوح سفید و آماده اذهان دانش‌آموزان بنگارد و این چنین دست توانای معلم، چشم‌انداز آینده را ترسیم می‌کند. معلم می‌تواند جامعه را شجاع یا ترسو، بخشنده یا بخیل، فداکار یا خودپرست، اهل علم یا گریزان از علم، متقی و پاکدامن یا بی‌بند و بار بسازد؛ بنابراین اگر قرار باشد جامعه اصلاح شود، این اصلاح باید از مدرسه آغاز شود.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام می‌فرماید: «کسی که در مقام هدایت و آموزش قرار می‌گیرد، باید پیش از آموختن به دیگران، خود را پالایش روحی کند و ادب رفتاری‌اش، بیش از ادب گفتاری‌اش باشد»^۱. تمامی رفتارهای معلم در کلاس؛ نگاه، اشاره، لبخند، اخم کردن، لباس پوشیدن و... بر روی دانش‌آموز اثر می‌گذارد و هر فردی در زندگی خود عمیق‌ترین احساسات و عواطف را از معلمش دریافت می‌کند؛ بنابراین شایسته است این فرمایش پیامبر اکرم به امیرالمؤمنین علیهما‌السلام همواره آویزه گوشمان باشد که «ای علی! اگر خداوند به داستان تو انسانی را هدایت کند، از آنچه خورشید بر آن تابیده برای تو بهتر است»^۲.

کتابی که پیش روی شما قرار دارد حاصل زحمات چندین ساله کارشناسان متعدد در حوزه‌های مختلف دینی و تربیتی است. این کتاب با نظرات شما دبیران زحمت‌کش و دلسوز به ثمر رسیده است و امید می‌رود باز هم با تلاش‌های مخلصانه شما، در تعلیم و تربیت اسلامی فرزندان میهن اسلامی‌مان، ایران عزیز، بیشترین تأثیرگذاری را داشته باشد. در تألیف این کتاب از نتایج ارزشیابی‌های صورت گرفته از کتاب «فرهنگ اسلامی و تعلیمات دینی» سابق، و چاپ‌های اول کتاب «پیام‌های آسمان»، بهره گرفته شده و محتوای آن بر اساس اهداف و آرمان‌های «برنامه درسی ملی» بازتألیف شده است.

۱- وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۱۵۰.

۲- کافی، ج ۵، ص ۲۸؛ المستدرک علی الصحیحین، ۳/۶۹۱/۶۵۳.

همان‌گونه که مستحضرید کتاب «پیام‌های آسمان»^۱، علاوه بر تغییر در محتوا و سبک نگارش، حاوی رویکردهای نوین تربیتی و آموزشی است. جلب مشارکت دانش‌آموزان و سهیم ساختن آنها در مراحل تدریس، از مهم‌ترین رویکردهای کتاب است. بر این اساس، بهترین روش تدریس کتاب، روش تدریس فعال است که در آن دست کم بیست دقیقه از زمان هر جلسه تدریس به مشارکت دانش‌آموزان در مباحث و شنیدن نظرات آنان اختصاص می‌یابد. شایسته است دبیران محترم در این زمان صرفاً به جهت‌دهی مناسب و اصلاح خطاهای احتمالی دانش‌آموزان در طرح نظرات پردازند. گروه‌بندی دانش‌آموزان کلاس، اختصاص دادن زمان مناسب به پرسش‌ها و ایجاد فرصت گفت‌وگو برای آنان و داوری درباره نظرات یکدیگر از ملزومات این روش است. محدود ساختن روش‌های تدریس به روش سخنرانی و تبدیل دانش‌آموز به یک شنونده صرف، در تعارض با اهداف تربیت دینی است و به آفت بزرگ حافظه‌محوری در دانش‌آموزان منجر خواهد شد.

راهنمای برنامه درسی «تعلیم و تربیت دینی دوره اول متوسطه» شیوه‌نامه خاصی را برای کتاب‌های درسی این دوره طراحی کرده است. اجرای کامل این شیوه‌نامه، موجب تحقق تمامی اهداف آموزشی و تربیتی مدنظر خواهد شد. در همین راستا دفتر تألیف کتاب‌های درسی از همکاران انتظار دارد همواره این شیوه‌نامه را مدنظر قرار داده و مطابق آن، ارزشیابی‌های مستمر و پایانی را اجرا نمایند.

شیوه‌نامه ارزشیابی

ارزشیابی درس پیام‌های آسمان در دو قالب «ارزشیابی تکوینی» و «ارزشیابی پایانی» انجام می‌گیرد. در ارزشیابی تکوینی بیشتر به مهارت‌ها توجه می‌شود و جنبه کیفی و توصیفی دارد؛ زیرا ارزشیابی تکوینی یک ارزشیابی سازنده است که می‌تواند در خدمت ارتقای کیفی یادگیری قرار گیرد. دبیر در برگه ثبت ارزشیابی، میزان یادگیری هر دانش‌آموز و انجام فعالیت آموزشی او را می‌نویسد و نظر خود را ابراز می‌کند. علاوه بر این، متناسب با فعالیت‌های انجام‌شده، میزان یادگیری دانش‌آموز را تبدیل به ابراز کمی می‌کند و به صورت نمره ارائه می‌دهد.

۱- همکاران محترم می‌توانند جهت مطالعه «راهنمای برنامه درسی تعلیم و تربیت دینی دوره متوسطه اول»، مشاهده متن کتاب قبل از توزیع سراسری، مطالعه راهنمای معلم کتاب پیام‌های آسمان، دریافت نمونه سوالات امتحانی، اظهار هرگونه پیشنهاد و انتقاد درباره کتاب، طرح پرسش‌های محتوایی کتاب و دریافت جواب از کارشناسان مربوطه و بهره‌برداری از محتواهای مختلف ارائه شده، به وبگاه گروه «قرآن و معارف» به آدرس ذیل مراجعه فرمایند.

ارزشیابی پایانی دارای آزمون کتبی است. در این آزمون میزان یادگیری محتوای آموزشی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. سؤال‌های آزمون باید پوشش متناسبی از سطوح یادگیری را دربرگیرد. درک مفاهیم، کاربرد آنها، قدرت تجزیه و تحلیل، ترکیب، مقایسه، تطبیق، توانایی استدلال و داوری از اهم سطوحی است که باید بدان توجه شود.

ارزشیابی «پیام‌های آسمان» دارای اصولی است که از همکاران انتظار می‌رود حتماً آنها را مدنظر قرار دهند و به صورت کامل اجرا نمایند تا تمامی اهداف کتاب در تعلیم و تربیت دینی دانش‌آموزان محقق شود:

۱- ارزشیابی تکوینی (اعم از کتبی و شفاهی) بیست نمره دارد و ارزشیابی کتبی پایانی نیز بیست نمره دارد.

۲- ارزشیابی پایانی نوبت اول از مطالب تدریس شده همان نوبت و ارزشیابی پایانی نوبت دوم از تمام محتوای کتاب به عمل می‌آید.

۳- ابزارهای ارزشیابی عبارت‌اند از: آزمون‌های کوتاه پاسخ، چهار گزینه‌ای، جورکردنی، تصویری، چک لیست مشاهده رفتار، فعالیت‌های تحقیقی و پیشنهادی، فعالیت گروهی، مشارکت در مباحث، بیان مطالب تکمیلی و مفید، ارائه سؤالات کاربردی، بروز رفتار مثبت و تثبیت آن.

۴- در کلیه ارزشیابی‌ها (تکوینی و پایانی) ملاک ارزشیابی، درک مفهوم است و از نام شخص، تاریخ، مکان و سایر سؤالاتی که بیشتر بر حافظه تکیه دارد و کمتر درک مطلب و مفهومی است، سؤال طرح نشود.

۵- حفظ متن عربی آیات و احادیث و همچنین عین ترجمه آنها - به جز آیات و روایاتی که با ستاره مشخص شده‌اند - برای دانش‌آموز الزامی نیست و در ارزشیابی‌ها فقط می‌توان از مضمون، مفهوم و پیام آیات و احادیث استفاده کرد.

۶- یکی از فصل‌های کتاب (راه و توشه) برای آموزش احکام است که اساس آموزش آن بر حفظ موارد متعدد تکیه دارد و فعالیت کلاسی این درس‌ها نیز حفظی خواهد بود و حالت واگرا (بازپاسخ) ندارد؛ بنابراین از فعالیت‌های کلاسی این فصل‌ها می‌توان در ارزشیابی مستمر و پایانی بهره برد.

۷- بخش «خودت را امتحان کن» شامل پرسش‌های همگرا (بسته پاسخ) است و در ارزشیابی پایانی به کار می‌رود. این بخش به عنوان تکلیف توسط دانش‌آموز در خانه انجام می‌شود و در جلسه بعدی به منظور جمع‌بندی، تصحیح و تثبیت یادگیری به کار می‌رود.

۸- مطالب بخش «فعالیت کلاسی» به منظور افزایش مشارکت دانش‌آموزان در فرایند تدریس است و می‌تواند نقش مهمی در ارزشیابی‌های دانش‌آموز داشته باشد.

۹- بخش «بیشتر بدانیم» هر درس فقط برای توسعه اطلاعات دانش‌آموزان است. دبیر محترم می‌تواند برای توضیح درس از آنها استفاده نماید و یا نمره تشویقی برای این بخش در نظر بگیرد اما نباید در ارزشیابی تکوینی یا پایانی مورد سؤال قرار گیرد.

۱۰- بخش «پیشنهاد» دانش‌آموز را در درک بهتر مفاهیم و اهداف درس یاری می‌کند. انجام این بخش و سایر فعالیت‌هایی که از سوی معلم یا دانش‌آموز پیشنهاد می‌شود، کاملاً اختیاری است و صرفاً می‌تواند برای دانش‌آموز نمره تشویقی داشته باشد. این نمره حداکثر دو نمره علاوه بر بیست نمره ارزشیابی تکوینی است و مکمل نمره تکوینی دانش‌آموز خواهد بود و نمی‌تواند به نمره ارزشیابی پایانی اضافه شود.

۱۱- بخش «الهی» در هر درس برای جمع‌بندی در انتهای دروس قرار گرفته است که در ارزشیابی تکوینی و پایانی مورد سؤال قرار نمی‌گیرد.

۱۲- بارم‌بندی ارزشیابی تکوینی هر نوبت (بیست نمره) به شرح زیر است:

الف) پاسخ به پرسش‌های استخراجی معلم از متن کتاب و پرسش‌های بخش «خودت را امتحان کن»: هفت نمره

ب) انجام فعالیت‌های کلاسی متن کتاب و سایر فعالیت‌هایی که در کلاس توسط دانش‌آموز و یا دبیران محترم تعریف می‌شود: هفت نمره

ج) مشارکت در فرایند تدریس، گفت‌وگو و کار گروهی: چهار نمره

فعالیت‌های ذیل این عنوان عبارت‌اند از: تهیه شعر متناسب و قرائت آن در کلاس، اجرای سرود در موضوعات مرتبط با مفاهیم درس، اجرای مولودی در مناسبت‌های مرتبط با درس‌ها، نوحه‌خوانی، اجرای نمایش که شامل داستان‌های داخل کتاب درسی و سایر داستان‌های مرتبط با عنوان و موضوعات درس می‌شود، ارائه کنفرانس پیرامون مفاهیم درس‌ها، آماده ساختن و ارائه قطعه‌ای از فیلم‌های متناسب با موضوعات و مفاهیم درس‌ها، تهیه و ارائه اسلایدهای کمک‌کننده به مفاهیم درس‌ها، تهیه کاردستی و...

د) داشتن پوشه کار خوب و منظم توسط دانش‌آموز: دو نمره

۱۳- نمره پایانی هر نوبت عبارت است از مجموع نمرات ارزشیابی تکوینی و ارزشیابی پایانی آن نوبت، تقسیم بر دو.

دانش آموزان گرامی!

سلام

شش سال گذشت. شش سال از بهترین روزهای عمرت. شش سال از زمان ورودت به مدرسه. کافی است نگاهی به همه این سالها داشته باشی. حتماً خواهی گفت: چقدر زود گذشت!

و حالا وارد شش سال دوم دوران تحصیل خود شدی. این دوران نیز همچون گذشته به سرعت خواهد گذشت و فقط کسی در این گذر زندگانی، سربلند و پیروز خواهد بود که برای خود سرمایه‌ای بیندوزد و با تلاش و پشتکار، عیبها و ضعفهای خود را برطرف کند و بر علم و دانش خود بیفزاید.

دوست من! شما در این دوران تحصیلی جدید، روزهای بسیار شیرینی را تجربه خواهید کرد: خروج از دوران کودکی، ورود به دوران نوجوانی، تغییر برخی از اخلاقها و رفتارها، آماده شدن برای ورود به عرصه دانشگاه، کار و... .

اگر در برابر هر یک از این مراحل آگاهانه قدم برداری، به یاری خداوند با موفقیت آن مرحله را پشت سر خواهی گذاشت و در پایان، احساس رضایت و نشاط خواهی کرد و اگر سستی و تبلی به خرج دهی قطعاً در پایان این بخش از عمر خود، احساس پشیمانی و ضرر خواهی نمود.

اکنون انتخاب با توست. چه راهی را انتخاب می‌کنی؟ اگر تصمیم گرفتی با آگاهی وارد این دوران شوی و با عمل به دستورات الهی، ایامی سرشار از خیر و نیکی را برای خود

بسازی، این کتاب را بخوان. خوب هم بخوان.

اینک «پیام‌های آسمان» همراه توست، تا پاسخ سؤال‌هایت را در آن بیابی :

– خداوند مهربان چقدر به تو نزدیک است و چگونه از تو محافظت می‌کند؟

– چگونه می‌توانی از خداوند توانا و حکیم در کارهایت کمک بگیری؟

– پیامبران چگونه راه رسیدن به بهشت زیبای خداوند را آموخته‌اند و اکنون وظیفه تو

چیست؟

– سرانجام زندگی‌ات چیست و بعد از این دنیا، چه سرنوشتی در انتظار توست؟

– چه هنگام بالغ می‌شوی و وظایف‌ات بعد از بلوغ چیست؟

– چگونه می‌توانی احکام دینت را بیاموزی و به آنها عمل کنی؟

– نماز چه احکامی دارد و چگونه می‌توان در نماز جماعت و جمعه شرکت کرد؟

– علم و دانش چه ارزش و جایگاهی دارد و چه چیزی آن را تکمیل می‌کند؟

– همنشین خوب و بد چگونه بر زندگی‌ات می‌تواند تأثیر بگذارد و تو چگونه می‌توانی

همنشین خوب را بشناسی و آن را انتخاب کنی و از همنشین بد دوری کنی؟

– صفات ناپسند اخلاقی کدام‌اند و چگونه می‌توانی از آنها دوری کنی؟

امیدواریم بتوانی این مرحله را نیز مانند مراحل قبل با سربلندی پشت سر بگذاری و با

عمل به آنچه فرا می‌گیری، هر لحظه به مقصد زیبایی که در پیش رو داری نزدیک و نزدیک‌تر

شوی.

سعی کن درس‌هایت را خوب بیاموزی. به آموخته‌هایت خوب فکر کنی و درباره آنها با

هم‌کلاسی‌هایت گفت‌وگو کنی. اگر نظر و پیشنهادی داشتی، حتماً آن را برای معلم‌گرامی‌ات

بازگو کنی. بدان که خداوند به تو نیرویی داده است که اگر بخواهی، می‌توانی از پس هر کاری

برآیی؛ پس، از خداوند یاری بخواه و تلاش را آغاز کن؛ تلاش برای دستیابی به موفقیت‌های

بزرگ....

